

dušikova (III) kislina (SL)	kyselina dusitá
arzenova (III) kislina (SL)	kyselina arsenitá
arzenova (V) kislina (SL)	kyselina arseničná
borova (III) kislina (SL)	kyselina boritá
ogljikova kislina (SL)	kyselina uhličitá
silicijeva (IV) kislina (SL)	kyselina křemičitá

Soli těchto kyselin se tvoří opět způsobem, že koncovka **-it** se přidá k názvu kyseliny s nižším číslem a koncovka **-at** k názvu kyseliny s vyšším číslem.

olovo-sulfat (SH)	síran olovnatý
olovo(II) karbonat (SH)	síran olovnatý
nitrit (SH)	dusitan
nitrat (SH)	dusičnan
natrijum tetraborat, boraks (BH)	tetraboritan disodný
kalcijum fosfat (BH)	fosforečnan vápenatý
kalcijev fosfat (HR)	fosforečnan vápenatý
hlorat (SH)	chllorečnan
perhlorid (SH)	chloristan
hipoklorit (SL)	chlornan
perklorat (SL)	chloristan
nitratna kislina (BH)(HR)	kyselina dusičná
dušična kislina (BH)	kyselina dusičná
azotna kislina (BH)	kyselina dusičná
kalijum permanganat (BH)	manganistan draselný
kalijev permanganat (HR)(SL)	manganistan draselný
natrijev karbonat (HR)	uhličitan sodný
soda bikarbona (HR)	hydrogenuhličitan sodný
natrijev hydrogenkarbonat (HR)	hydrogenuhličitan sodný
kalijeva sol silicijeve kislina (SL)	křemičitan draselný
bakrov dinitrat (SL)	dusičnan měďnatý
perklorat (SL)	chllorečnan

názvy oxokyselin síry a jejich solí

sumporasta kislina (SH)	kyselina siřičitá
sulfitna kislina (BH)	kyselina siřičitá
žveplasta kislina (SL)	kyselina siřičitá
žveplova(VI) kislina (SL)	kyselina sírová
sumporna kislina (SH)(BH)(HR)	kyselina sírová
sulfit (BH)(HR)	siřičitan
sulfat (BH)(HR)	síran
kalijev sulfat (HR)	síran draselný
tiosulfat (SL)	thiosíran
peroksodisulfat (SL)	peroxidisíran

Starší název sirnatan odpovídá dnešnímu názvu thiosíran. Starší název perkyselina se už nepoužívá. Předpona **pyro-** odpovídá české předponě **di-**

názvy kyselin fosforu

fosforna (V) kislina (SL)	kyselina trihydrogenfosforečná
fosforjeva (III) kislina (SL)	kyselina fosforitá
hipofosfitna kislina (BH)	kyselina fosforná
fosforasta kislina (SH)	kyselina fosforitá
fosfatna kislina (BH)	kyselina trihydrogenfosforečná

fosfora kislina (SL)
ortofosforjeva kislina (SL)
ortofosfat (SL)

kyselina trihydrogenfosforečná
kyselina trihydrogenfosforečná
tetraoxofosforečnan

Předpona **meta-** znamená, že kyselina má při stejném oxidačním čísle méně vodíků, **ortho-** naopak více vodíků. Pokud má kyselina menší počet vodíků (v lichém oxidačním čísle je to nejčastěji jeden, může tvořit jen jednu řadu solí). Pokud má kyseliny více vodíků (v lichém oxidačním čísle nejčastěji tři, může tvořit více řad solí, viz níže).

Organická chemie

Překládání chemických názvů z oblasti organické chemie je velmi intuitivní a snadné, ale o to častěji se v něm dělají chyby. Čeština má jiný systém tvoření názvů, hlavně v počtu slov. Každý Čech cizojazyčnému názvu porozumí, ale občas je jeho zápis trochu jiný.

1. Názvy jednoduchých uhlovodíků a jejich derivátů.

Názvy všech uhlovodíků v češtině končí na -an, -en, -yn. V češtině se důsledně píše methan, ethan, anthracen, fenanthren a jejich odvozeniny. Rovněž na konci slov je krátká slabika, takže názvy acetylén, propylén, etén, glycerín, anilín nejsou správné. Správně je acetylen, propylen, ethen, glycerin, anilin.

(SL)(BH)(HR)(SH) nepoužívají písmena y--- i, x---ks, w---v.

České vložení -th-, v methan, ethan, fenanthren se nepoužívá.

uhlovodíky **ugljovodonici(HR) ogljikovodiki (SL) ugljikovodici (BH)**

metan (HR)(SL)	methan
etan (HR)(SL)	ethan
eten, etilen (SL)(HR)	ethen
etin (SL)	ethyn
butin (SL)	butyn
benzen (SL)	benzen
oktan (SL)	oktan
dekan (SL)	dekan
decen (SL)	decen
oktil (SL)	oktyl
cikloheksan (SL)	cyklohexan
aryl- (SL)	aryl-
fenil- (SL)	fenyl-
3-metil cikloheksen (BH)	2-methylcyklohexen
ciklopropan (HR)	cyklopropan
toluen (HR)	toluen
ksilen (HR)	xylen
antracen (HR)	anthracen

polohy: položaj (HR)

orto (HR)(SL)	ortho
meta (HR)(SL)	meta
para (HR)(SL)	para
vicinalni (HR)	viciální
simetričan (HR)	symetrická
asimetričan (HR)	asymetrická

aromaticni (BH)	aromatické
aromaticki (HR)	aromatické
alifaticni (BH)	alifatické
alifaticki (HR)	alifatické
zasićeni (BH)	nasycené

nezasičení (BH)	nenasycené
aciklični (BH)	acyklické
ciklični (BH)(SL)	cyklické
alkani (BH)(SL)	alkany
alkeni (BH)(HR)(SL)	alkeny
alkini (BH)(HR)	alkyny
areni (BH) (HR)	areny
kumulovani dieni (BH)	kumulované dieny
konjugovani dieni (BH)	konjugované dieny
izolovani dieni (BH)	izolované dieny
olefini (HR)(SL)	alkeny
acetyleni (HR)	alkyny

2. Halogenderiváty **organski halidi (HR)**

Jsou to sloučeniny, kde je jeden nebo více vodíků nahrazen halogenem. Názvy se v češtině vždy píší jako jedno slovo a za název halogenu se nikdy nevkládá –o-, ani se neodděluje pomlčkou.

tetrafluoroetilen (HR)	tetrafluoerthylen
monohlormetan, metil-hlorid (HR)	methylchlorid
dihlormetan, metilen-hlorid (HR)	dichlormethan
brometen (HR)	bromethen
hlortoluen (HR)	chlortoluen
dihlortoluen, benzalhlord (HR)	dichlortoluen
diklorodifluorometan (SL)	dichlordifluormethan
diklorometan (SL)	dichlormethan

triviální názvy

hloroform (HR)	chloroform
kloroform (SL)	chloroform
tetrahlormetan, ugljen tetra-hlorid (HR)	tetrachlormethan

3. Dusíkaté deriváty uhlovodíků

3a. Nitro a nitroso sloučeniny **nitrospojevi (BH) nitrospojine (SL)**

Jejich názvy se píší dohromady a nitro- vždy jen jako předpona.

nitrobenzen (SL)	nitrobenzen
nitrokumen (SL)	nitrokumen

3b. Azosloučeniny

azobenzen (SL)	azobenzen
-----------------------	-----------

3c. Aminy **amini (BH)(SL)** a amoniové sloučeniny

Názvy aminů se tvoří příponou –**amin**, česky –amin, nebo předponou **amino-**. Názvy zbytků se v češtině píší seřazeny podle abecedy.

etil-amin (SL)	ethylamin
dietil-amin (SL)	diethylamin
metil-fenil-amin (SL)	fenylmethylamin
naftalamin (SL)	naftylamin
2,6-ksilidin (SL)	2,6-xyloidin

triviální názvy

anilin (SL)	anilin
hidroksialmin (SL)	hydroxylamin
amoniak, amonijak (SL)	amoniak
benzidin (SL)	benzidin
butanon oksim (SL)	butanon oxim

3d. Kyanatany

cianat (SL)	kyanatan
natrijev cianat (SL)	kyanatan sodný
cianid (SL)	kyanid
natrijev cianid (SL)	kyanid sodný
kalijev cianid (SL)	kyanid draselný
isocianat (SL)	isokyanatan
sulfocyanogen	thiokyan
tiocianat (SL)	thiokyanatan
natrijev tiocianat (SL)	thiokyanatan sodný

Kyanidy, kyanatany, thiokyanatany můžeme zařadit do anorganické chemie do tabulky.

4. Hydroxyderiváty (alkoholy) **alkoholi (BH)**, **fenoli (BH)** v češtině končí na –ol, popřípadě –alkohol nebo fenol

V češtině se alkoholy píše jako jedno slovo.

etanol (SL)(BH)	etanol
metanol (BH)(SL)	methanol
poliol (BH)(SL)	polyol, vícesytný alkohol
etilen-glikol (BH)(SL)	ethan-1,2-diol
glikol (SL)	glykol
glicerol (SL)	glycerol, syst. propan-1,2,3-triol
fenol (SL)	fenol
pirokatechol (SL)	pyrokatechol
krezol (SL)	kresol
resorcinol (SL)	resorcinol
etanol (SL)	ethanol
cikloheksanol (SL)	cyklohexanol
terc-butyl alkohol (SL)	terc. butylalkohol
timol (SL)	thymol
gvajakol (SL)	guajakol
cinamil alkohol (SL)	cinnamylalkohol

Glycerin je technický název pro roztok glycerolu.

natrijum etanolat, natrijum etoxid (SL)	ethoxid sodný
nitroglicerol (SL)	glyceroltrinitrát, hovorově nitroglycerin
primarni, sekundarni, terciarni alkohol (SL)	primární, sekundární, terciární alkohol

5. Etery **etri (SL)** **eteri (HR)**

V češtině necháváme slovo ether, starší verze éter, eter se už nepoužívají.

Název „éter“ zůstává pro diethylether, což je anestetikum, nebo pro umění.

Český název je jedno slovo sestávající ze jmen dvou zbytků seřazených podle abecedy, z nichž druhý by měl být v závorce, pokud by mohlo dojít k nejasnostem a slova ether. Pokud jsou dva zbytky stejné, připojí se před ně předpona di-, **di-**.

Při tvoření pomocí předpony alkoxy- se opět v obou jazycích tvoří název jako jedno slovo.

dietil-etar (HR)	diethylether
metil-propil-etar (HR)	methylpropylether
etilen-oxid (SL)	ethylenoxid

6. Karbonylové sloučeniny

Názvy ketonů se tvoří v obou pomocí dvou názvů zbytků a slova keton, v češtině jako jedno slovo.

dimetil keton (BH)	dimethylketon
---------------------------	---------------

V případě tvorby pomocí substitučního principu se přidává koncovka –on, **-on**. U fenonů je koncovka -fenon

acetonfenon (SL)	acetofenon
butanon (SL)	butanon
aceton (SL)(BH)	aceton

Chinony tvoří názvy pomocí přípony **kinon/hinon**.

benzohinon (SL)	benzochinon
antrakinon (SL)	anthrachinon

Názvy aldehydů se tvoří pomocí přípony –al, **-al** nebo **–aldehyd**

Pokud použijeme jméno kyseliny, přidáváme slovo aldehyd, pokud použijeme jméno zbytku kyseliny, používáme příponu **–aldehyd**.

etanal (SL)	ethanal
poluacetal (SL)	poloacetal
benzaldehyd (SL)	benzaldehyd
hidroksietanal (HR)	hydroxyethanal
etandial (HR)	ethandial
formaldehyd (SL)	formaldehyd
akrylaldehyd (SL)	akrylaldehyd
krotonaldehyd (SL)	krotonaldehyd

enolní oblik (SL)	enolforma
keto oblik (SL)	ketoforma

trivivální názvy

glioksal (SL)	glyoxal
furfural (SL)	furfural

7. Karboxylové kyseliny **karboksilne kislina (HR)**, **karboksilne kisline (SL)**

Většina karboxylových kyselin má z historických důvodů triviální názvy odrážející původ látky nebo nějakou její typickou vlastnost.

Systematické názvy se tvoří pomocí přípony –ová, **-ojska (SL) kislina, -ska (HR) kiselina** k názvu základního uhlovodíku.

předpony se oddělují od názvu zvlášť, násobnost karboxylových skupin se vyjádří slovem **karboksilna**

metanojska kislina (SL)	kyselina methanová
metanska kiselina (HR)	kyselina methanová
hlor-propanska kiselina (HR)	kyselina chlor-propanová
amino kislina (HR)	aminokyselina
alkanojska kislina (SL)	monokarboxylová kyselina
maščobne kislina (SL)	mastné kyseliny
butanojska kislina (SL)	kyselina butanová
aminokislina (SL)	aminokyseliny
ketokislina (SL)	ketokyseliny
izobutanska kiselina (HR)	kyselina isomáselná
izomaslena kislina (SL)	kyselina isomáselná
monokarboksilna kiselina (HR)	monokarboxylová kyselina
dikarboksilna etanojska kislina (SL)	šťavelová, ethandiová
hidroxi dikarboksilna butanojska (SL)	jablečná, hydroxybutadiová
heksa-2,4-dienojska kislina (SL)	hexa-2,4-dienová